ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 28ης Μαρτίου 1995 *

Στην υπόθεση C-346/93,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Court of Appeal προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971, για την ερμηνεία από το Δικαστήριο της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Kleinwort Benson Ltd

και

City of Glasgow District Council,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, σημεία 1 και 3, της ανωτέρω Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24),

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, F. A. Schockweiler (εισηγητή), P. J. G. Kapteyn και C. Gulmann, προέδρους τμήματος, G. F. Mancini, K. N. Κακούρη, J. C. Moitinho de Almeida, J. L. Murrey, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet και G. Hirsch, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Tesauro
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Kleinwort Benson Ltd, εκπροσωπούμενη από τον T. Beazley, barrister, ενεργούντα κατ' εντολή των R. Baggallay και K. Anderson, solicitors,

— το City of Glasgow District Council, εκπροσωπούμενο από τους M. Burton, QC, και J. Tecks, barrister, ενεργούντες κατ' εντολή του δικηγορικού γραφείου Lewis Silkin,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον J. D. Colahan, του Treasury Solicitor's Department, επικουρούμενο από τον D. Lloyd Jones, barrister,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον C. Böhmer, Ministerialrat του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Δικαιοσύνης,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. J. Navarro González, γενικό διευθυντή της Υπηρεσίας Κοινοτικού Νομικού και Θεσμικού Συντονισμού, και την G. Calvo Díaz, abogado del Estado, της Υπηρεσίας Κοινοτικών Διαφορών,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. de Salins, υποδιευθυντή της Διευθύνσεως Νομικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους N. Khan και X. Lewis, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Kleinwort Benson Ltd, εκπροσωπούμενης από τον T. Beazley, του City of Glasgow District Council, εκπροσωπούμενου από τους M. Burton και J. Tecks, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενης από τον S. Braviner, του Treasury Solicitor's Department, επικουρούμενο από τον D. Lloyd Jones, της Ισπανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από την G. Calvo Díaz, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τους N. Khan και X. Lewis, κατά τη συνεδρίαση της 22ας Νοεμβρίου 1994,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 31ης Ιανουαρίου 1995,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 18ης Μαΐου 1993, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Ιουλίου 1993, το Court of Appeal υπέβαλε, δυνάμει του πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971, για την ερμηνεία από το Δικαστήριο της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24, στο εξής: Σύμβαση), ένα προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, σημεία 1 και 3, της Συμβάσεως.

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε κατά την εκδίκαση διαφοράς μεταξύ της Kleinwort Benson Ltd (στο εξής: Kleinwort), τράπεζας εγκατεστημένης στην Αγγλία, και του City of Glasgow District Council, του Περιφερειακού Συμβουλίου Γλασκώβης (Σκωτία) (στο εξής: Περιφερειακό Συμβούλιο) σχετικά με τον προσδιορισμό του δικαστηρίου που είναι αρμόδιο να επιληφθεί αγωγής με την οποία ζητείται η απόδοση χρηματικού ποσού που καταβλήθηκε σε εκτέλεση συμβάσεων που κηρύχθηκαν άκυρες.

3 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι μετά τις 7 Σεπτεμβρίου 1982 η Kleinwort και το Περιφερειακό Συμβούλιο συνήψαν επτά συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων, σε εκτέλεση των οποίων η Kleinwort κατέβαλε στο Περιφερειακό Συμβούλιο μεταξύ 9ης Μαρτίου 1983 και 10ης Σεπτεμβρίου 1987 ορισμένα ποσά, τα οποία ανήλθαν συνολικά σε 807 230,31 λίρες στερλίνες (UK£).

4 Στις 24 Ιανουαρίου 1991 το House of Lords αποφάνθηκε, με απόφαση που έκρινε ένα θέμα αρχής, ότι οι αρχές τοπικής αυτοδιοικήσεως όπως το Περιφερειακό Συμβούλιο δεν είχαν καμία αρμοδιότητα να συνάπτουν αυτού του είδους τις συμβάσεις και ότι συνεπώς οι συναφθείσες συμβάσεις ήσαν εξ υπαρχής άκυρες, λόγω ελλείψεως της προς τούτο ικανότητας ενός των συμβαλλομένων.

5 Στις 6 Σεπτεμβρίου 1991 η Kleinwort άσκησε στην Αγγλία ενώπιον του High Court of Justice, Queen's Bench Division, Commercial Court, αγωγή κατά του Περιφερειακού Συμβουλίου, με την οποία ζητεί, βάσει των διατάξεων περί αδικαιολόγητου πλουτισμού, την απόδοση των ποσών που κατέβαλε σε εκτέλεση των συμβάσεων που είχαν συναφθεί μεταξύ των διαδίκων.

6 Το Περιφερειακό Συμβούλιο πρότεινε ένσταση αναρμοδιότητας των αγγλικών δικαστηρίων για την εκδίκαση της αγωγής της Kleinwort και ισχυρίστηκε ότι η αγωγή έπρεπε να ασκηθεί ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου της έδρας του εναγομένου στη Σκωτία.

7 Αντίθετα, η Kleinwort ισχυρίστηκε ενώπιον του High Court ότι η αγωγή της κατά του Περιφερειακού Συμβουλίου αφορά «διαφορές εκ συμβάσεως» ή «ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας» και ότι συνεπώς αρμόδια είναι τα

αγγλικά δικαστήρια, κατ' εφαρμογήν είτε του άρθρου 5, σημείο 1, είτε του άρθρου 5, σημείο 3, του παραρτήματος 4 του Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982 (νόμου του 1982 για την αρμοδιότητα και τις δικαστικές αποφάσεις σε αστικές υποθέσεις, στο εξής: νόμος του 1982).

8 Ο νόμος του 1982, ο πρωταρχικός σκοπός του οποίου είναι να καταστήσει εφαρμοστέα τη Σύμβαση εντός του Ηνωμένου Βασιλείου, προβλέπει επίσης ένα σύστημα κατανομής των αρμοδιοτήτων των πολιτικών δικαστηρίων μεταξύ των διαφόρων τμημάτων της επικράτειας του Ηνωμένου Βασιλείου (δηλαδή της Αγγλίας και Ουαλίας, της Σκωτίας και της Βόρειας Ιρλανδίας).

9 Προς τούτο το παράρτημα 4 του νόμου του 1982 περιέχει ορισμένες διατάξεις που έχουν ως πρότυπο διατάξεις της Συμβάσεως. Για παράδειγμα, το άρθρο 2 προβλέπει ότι καταρχήν αρμόδια είναι τα δικαστήρια του τόπου κατοικίας του εναγομένου, ενώ το σημείο 1 του άρθρου 5 απονέμει, όσον αφορά τις διαφορές εκ συμβάσεως, ειδική δωσιδικία στο δικαστήριο του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή πρέπει να εκπληρωθεί η παροχή την οποία αφορά η αγωγή και το σημείο 3 του ίδιου αυτού άρθρου 5 απονέμει, όσον αφορά τις αδικοπραξίες και τις οιονεί αδικοπραξίες, ειδική δωσιδικία στο δικαστήριο του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός ή, σε περίπτωση δυνητικής ζημίας, του τόπου όπου ενδέχεται να επέλθει το γεγονός αυτό.

10 Κατά το άρθρο 16, παράγραφος 3, στοιχείο α', του νόμου του 1982, για τον προσδιορισμό της έννοιας ή των αποτελεσμάτων οποιασδήποτε διατάξεως του παραρτήματος 4 «ενδείκνυται η αναφορά στις κρίσιμες γενικές αρχές που έχει καθιερώσει το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με τον τίτλο ΙΙ της Συμβάσεως του 1968 και στις κρίσιμες αποφάσεις που έχει εκδώσει το Δικαστήριο αυτό σχετικά με την έννοια και τα αποτελέσματα των διατάξεων του τίτλου αυτού».

11 Το άρθρο 47, παράγραφοι 1 και 3, του νόμου του 1982 προβλέπει τη δυνατότητα τροποποιήσεων, μεταξύ άλλων, του παραρτήματος 4 «εν όψει των γενικών αρχών που καθιερώνει το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με τον τίτλο ΙΙ της Συμβάσεως του 1968 και των αποφάσεων του Δικαστηρίου αυτού σχετικά με την έννοια ή τα αποτελέσματα των διατάξεων του τίτλου αυτού» περιλαμβανομένων και «των τροποποιήσεων που έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αποκλίσεων μεταξύ των διατάξεων του παραρτήματος 4 (...) και των αντίστοιχων διατάξεων του τίτλου ΙΙ της Συμβάσεως του 1968».

12 Αφού στις 27 Φεβρουαρίου 1992 το High Court εξέδωσε απόφαση με την οποία έκρινε ότι δεν ήταν αρμόδιο να επιληφθεί της διαφοράς, η Kleinwort άσκησε στις 26 Μαρτίου 1992 έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Court of Appeal.

13 Στις 18 Μαΐου 1993 το Court of Appeal, κρίνοντας ότι προϋπόθεση για την επίλυση της διαφοράς ήταν η έκδοση αποφάσεως επί του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 5, σημεία 1 και 3, του παραρτήματος 4 του νόμου του 1982 και επί της σχέσεως μεταξύ των δύο αυτών διατάξεων, ότι η διατύπωση των διατάξεων αυτών είναι κατ' ουσίαν πανομοιότυπη με τη διατύπωση του άρθρου 5, σημεία 1 και 3, της Συμβάσεως και ότι το Δικαστήριο δεν είχε αποφανθεί ακόμη επί της ερμηνείας των τελευταίων αυτών διατάξεων, ανέστειλε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 του πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971, την εκκρεμή ενώπιόν του διαδικασία μέχρις ότου το Δικαστήριο απαντήσει στο ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Σε περίπτωση κατά την οποία ασκείται αγωγή με αίτημα την εκ μέρους του εναγομένου απόδοση του χρηματικού ποσού που του κατέβαλε ο ενάγων βάσει συμβάσεως η οποία είναι άκυρη, επειδή ένας από τους συμβαλλομένους δεν είχε την ικανότητα να τη συνάψει,

α) ενάγεται ο εναγόμενος "ως προς διαφορές εκ συμβάσεως" κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεως σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (όπως έχει τροποποιηθεί)

ή

β) "ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας" κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως;»

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

14 Δεν αμφισβητείται ότι σκοπός της ερμηνείας που καλείται να δώσει το Δικαστήριο στις επίμαχες διατάξεις της Συμβάσεως είναι να μπορέσει το αιτούν δικαστήριο να αποφανθεί επί της εφαρμογής όχι της Συμβάσεως αυτής, αλλά του εθνικού δικαίου του συμβαλλόμενου κράτους στο οποίο ανήκει το δικαστήριο αυτό.

15 Υπό τις συνθήκες αυτές, τίθεται το ζήτημα αν το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί του προδικαστικού ερωτήματος του Court of Appeal.

16 Συναφώς πρέπει καταρχάς να τονιστεί ότι ο εθνικός νόμος που διέπει την υπόθεση της κύριας δίκης δεν περιέχει καμία άμεση και χωρίς όρους παραπομπή στο κοινοτικό δίκαιο, η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα να καθίσταται εφαρμοστέο το δίκαιο αυτό εντός της εσωτερικής έννομης τάξεως, αλλά απλώς χρησιμοποιεί τη Σύμβαση ως πρότυπο και επαναλαμβάνει εν μέρει τη διατύπωσή της.

17 Μολονότι δηλαδή ο νόμος αυτός επαναλαμβάνει σχεδόν κατά γράμμα ορισμένες διατάξεις της Συμβάσεως, η διατύπωσή του διαφέρει ορισμένες φορές από την αντίστοιχη διάταξη της Συμβάσεως. Τούτο συμβαίνει, μεταξύ άλλων, με το άρθρο 5, σημείο 3.

18 Επιπλέον, ο νόμος του 1982 προβλέπει ρητά τη δυνατότητα των αρχών του ενδιαφερόμενου συμβαλλόμενου κράτους να επιφέρουν τροποποιήσεις «που έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αποκλίσεων» μεταξύ των διατάξεων του παραρτήματος 4 και των αντίστοιχων διατάξεων της Συμβάσεως, όπως έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο.

19 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι το δίκαιο του ενδιαφερόμενου συμβαλλόμενου κράτους καθιστά εφαρμοστέες, έστω εκτός του πεδίου εφαρμογής της Συμβάσεως, τις διατάξεις της Συμβάσεως καθαυτές, τις οποίες καλείται να ερμηνεύσει το Δικαστήριο.

20 Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι ο νόμος του 1982 δεν υποχρεώνει τα δικαστήρια του ενδιαφερόμενου συμβαλλόμενου κράτους να επιλύουν τις διαφορές, οι οποίες υποβάλλονται στην κρίση τους, εφαρμόζοντας απόλυτα και απαρέγκλιτα την ερμηνεία της Συμβάσεως στην οποία προβαίνει, κατόπιν αιτήσεώς τους, το Δικαστήριο.

21 Συγκεκριμένα, ο νόμος αυτός υποχρεώνει τα εθνικά δικαστήρια απλώς να λαμβάνουν υπόψη, κατά την εφαρμογή των διατάξεων που αποτελούν επανάληψη των διατάξεων της Συμβάσεως, τη νομολογία του Δικαστηρίου που αφορά την ερμηνεία των αντίστοιχων διατάξεων της Συμβάσεως. Αντίθετα, όταν η Σύμβαση έχει εφαρμογή επί της διαφοράς, το άρθρο 3, παράγραφος 1, του νόμου αυτού προβλέπει ότι «οποιοδήποτε ζήτημα ως προς την έννοια ή τα αποτελέσματα διατάξεως της Συμβάσεως που δεν υποβάλλεται στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δυνάμει του πρωτοκόλλου του 1971 ρυθμίζεται σύμφωνα με τις γενικές αρχές που έχει διαμορφώσει και τις αποφάσεις που έχει εκδώσει το εν λόγω Δικαστήριο».

22 Κατά συνέπεια, σε μια περίπτωση όπως η προκειμένη, στην οποία δεν έχει εφαρμογή η Σύμβαση, το δικαστήριο του ενδιαφερόμενου συμβαλλόμενου κράτους είναι ελεύθερο να αποφασίσει κατά πόσον η ερμηνεία του Δικαστηρίου ισχύει και για την εφαρμογή του εθνικού δικαίου για το οποίο η Σύμβαση αυτή αποτέλεσε το πρότυπο.

23 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, αν το Δικαστήριο έκρινε εαυτό αρμόδιο να αποφανθεί επί του παρόντος προδικαστικού ερωτήματος, η ερμηνεία που θα προσέδιδε στις διατάξεις της Συμβάσεως δεν θα ήταν δεσμευτική για το αιτούν δικαστήριο, αφού το δικαστήριο αυτό θα δεσμευόταν από την ερμηνεία του Δικαστηρίου μόνο στην περίπτωση κατά την οποία η Σύμβαση θα είχε εφαρμογή επί της διαφοράς.

24 Δεν είναι όμως δυνατόν να γίνει δεκτό να έχουν απλώς συμβουλευτικό χαρακτήρα και να στερούνται δεσμευτικότητας οι απαντήσεις που δίνει το Δικαστήριο στα δικαστήρια των συμβαλλόμενων κρατών. Τούτο θα αλλοίωνε το έργο του Δικαστηρίου, όπως το εννοεί το προαναφερθέν πρωτόκολλο της 3ης Ιουνίου 1971, δηλαδή ως έργο δικαιοδοτικού οργάνου του οποίου οι αποφάσεις είναι δεσμευτικές (βλ. τη γνωμοδότηση 1/91, της 14ης Δεκεμβρίου 1991, Συλλογή 1991, σ. I-6079, σκέψη 61).

25 Από όλες τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί του προδικαστικού ερωτήματος του Court of Appeal.

Επί των δικαστικών εξόδων

26 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν οι κυβερνήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γερμανίας, της Ισπανίας και της Γαλλίας και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με απόφαση της 18ης Μαΐου 1993 το Court of Appeal, αποφαίνεται:

Το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί του προδικαστικού ερωτήματος του Court of Appeal.

Rodríguez Iglesias Schockweiler Kapteyn Gulmann

Mancini Κακούρης Moitinho de Almeida Murray

Edward Puissochet Hirsch

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 28 Μαρτίου 1995.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias